

MENSE RUITER orgelmakers b.v.

Oosterseweg 13 - 9785 AD Zuidwolde (Gron.)

Telefoon +31 (0) 50 301 05 50
Fax +31 (0) 50 301 05 80
E-mail info@menseruiter.nl

ING bank nr. 66 98 12 676
Postbank nr. 810334

Kerkrentm. Prot. Gem. Havelte
p/a Dhr. G. Zijlema
Torenakkers 3
7971 AC HAVELTE

Zuidwolde, 31 mei 2013.

Geachte heer Zijlema,

Het restauratietraject van het orgel in de Clemenskerk heeft inmiddels een aanvang genomen. Na de demontage zijn we gestart met het reinigen en herstel van de metalen pijpen op de steiger in de kerk.

Nadat ook de tweede verdieping van de stelger is opgebouwd, is in week 22 met het reinigen en herstel van de kas begonnen, evenals de restauratie en aanvulling van het snijwerk.

De grote windladen van het Hoofdwerk hebben we nu ook goed kunnen onderzoeken, in onze werkplaats. Een aantal problemen zijn hierbij aan het licht gekomen.

Op het cancellenraam is de belering verkeerd vastgelijmd. Wel loopt de belering door over de gehele oppervlakte, dus ook onder de dammen door. Dit is een extra beveiliging tegen doorlekken van wind als sponsels lostrekken of scheuren. Helaas hebben wij een heel aantal losliggende sponsels aangetroffen. De leerhoekjes in de cancellen aan de frontzijde zitten zo goed als los in de hoekjes gevouwen.

Het wordt nu een hele lastige afweging om te bepalen wat gedaan moet worden. De veilige weg is alle belering van de cancellenramen verwijderen, de losliggende sponsels weer verlijmen c.q. losse naden uitfrasen en in de zo ontstane schone sleuven latjes verlijmen. De losliggende leerhoekjes alsnog verlijmen. Daarna aan beide zijden nieuw leer aanbrengen. De ventielen ook opnieuw beleren met dik schapenleer. De fundamentbalken kunnen dan ook hout op hout verlijmd worden, wat aanzienlijk bijdraagt aan de constructieve stevigheid van de windladen. De windladen hebben helaas geen middensteunen.

De kosten van dit ingrijpende werk kan als het tegenzit oplopen tot ..... excl. BTW.

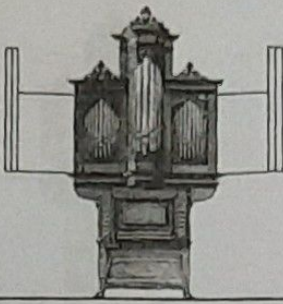
Onder het cancellenraam is het leer ook verkeerd gelijmd. De afdichting van de ventielen is hierdoor zeer kritisch. Reden waarom o.a. de ventielveren erg zwaar zijn afgeregeld.

Voor bespeling is dus in verhouding veel krachtsinspanning nodig.

Op de ventielen zitten twee lagen dun leer die door lekwind al erg zwart zijn geworden. Het leer is bovendien hard geworden.

Door het dunne leer, grote veerdruk en verkeerd gelijmd leer kleppen de ventielen luidruchtig bij bespeling.

MENSE RUITER orgelmakers b.v.

vervolgblad

De ventielen voorzien van twee lagen nieuw dik schapenleer kost ...

De zitpositieverbetering voor de organist maakt geen deel uit van de opgedragen werkzaamheden, in tegenstelling tot de verwachting van uw adviseur.

In de meest gewenste vorm geeft dit een meerwerkbedrag van ... excl. reiskosten en BTW. In dit bedrag is opgenomen de planvorming, verdiepte legger van de huidige vloer, waarnodig versterking van de onderslagbalken, aanpassing/aanvulling van de koppelmechanieken en het knieschot.

De gehele windvoorziening hebben wij nog eens geëvalueerd. In de huidige opstelling zitten en blijven een aantal onbevredigende details aanwezig. We noemen de uiterst ongelukkige plaatsing van de balg. De deur naar het orgelbalkon kan maar half open. Voor het met de voet pompen is maar nauwelijks plaats.

Op deze plek zal de balg altijd enige rumoer blijven geven. Daar is ook niets tegen te ondernemen.

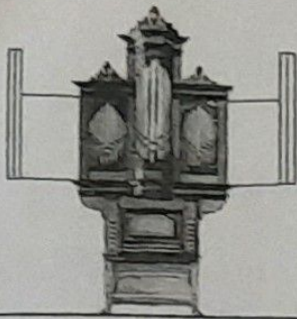
Bij de demontage hebben wij pas kunnen uitmeten waar nu precies het geplande nieuwe windaanvoerkanaal kan worden geplaatst. Hiervoor moet toch een ingreep worden gedaan in historisch materiaal.

De plaatsing van de windmachine boven in de kast is weliswaar een inventieve oplossing voor een ruimteprobleem, ook is het daardoor een a-historische oplossing. Een verlegenheidsoplossing. Bij nadere overweging hebben wij nogmaals rond gekeken op de torenzolder en boven de gewelven. Archiefonderzoek heeft uitgewezen dat ooit de balgen op de gewelven boven het orgel hebben gestaan. Na enig zoek- en meetwerk hebben wij nog een oud stuk windkanaal ontdekt in een ruimte tussen twee muren. Deze muren zijn een opvulling van de rondboognis tussen de torenzolder en de kerkruimte. Van daaruit is de gedachtensprong ontstaan om te bezien of de oude situering bij benadering opnieuw vorm kan worden gegeven. Wij hebben dit alles uitgemeten en doorgerekend. Het zou welhaast ideaal zijn de grote balg een plek op de torenzolder te geven met kanaalverbindingen door de eerder genoemde rondboogmuurvulling. Als rond de balg met daarbij de windmachine een geïsoleerde kast wordt gemaakt, is de balg gevrijwaard van stof en vuil, komt er nauwelijks verschil in luchttemperatuur en zal het hele systeem niet in de kerk zijn te horen.

De kosten van de gewijzigde opstelling van het windsysteem zijn neutraal t.o.v. het huidige plan. Het maken en plaatsen van een isolerende balgkast kost ... . Daarbij moeten enkele gaten voor windkanalen in de muurvulling worden gemaakt.

Graag leggen wij dit welhaast ideale plan aan u voor ter overweging.

MENSE RUITER orgelmakers b.v.

---

vervolgblad

Wij zijn inmiddels ver gevorderd met het herstel van de metalen pijpen. Met het kasherstel is begonnen, evenals met het herstellen en bijmaken van het snijwerk.

Op 4 juni 2013 kunnen wij verder het gesprek voeren over alles wat nog geregeld c.q. besloten moet worden.

Met vriendelijke groeten,

hoogachtend,

Mense Ruiters Orgelmakers B.V.

A.W. Tamminga.

Kopie: Dhr. St. Tuinstra te Bedum.